

Onderzoek motie Gemeenschappelijke regelingen

Inleiding

Op 5 juli 2024 is de Motie Gemeenschappelijke regelingen aangenomen. In deze motie wordt aan het college gevraagd te komen met bezuinigingen op de gemeenschappelijke regelingen waaraan Heemstede deelneemt, uiterlijk bij de Kadernota 2026.

In onderstaand document wordt weergegeven op welke wijze het college uitvoering heeft gegeven aan bovenstaande motie.

Opdracht uitvoering motie Gemeenschappelijke regelingen

In het onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen meegenomen:

1. Wat is de financiële bijdrage aan de gemeenschappelijke regelingen;
2. Zijn er mogelijkheden om een bezuinigingstaakstelling op te leggen aan de GR of om de nullijn te hanteren ten aanzien van loon- en prijscompensatie;
3. Zijn er mogelijkheden om plustaken te verminderen.

De gemeente neemt deel in tien gemeenschappelijke regelingen:

1. Veiligheidsregio Kennemerland (VRK)
2. Omgevingsdienst IJmond (ODIJ)
3. Spaarne werkt (SW)
4. Schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten West Kennemerland
5. Bereikbaarheid Zuid-Kennemerland
6. Beschermd Wonen (BW)
7. Intergemeentelijke afdeling sociale zaken (IASZ)
8. Gemeentebelastingen Kennemerland Zuid (GBKZ)
9. Digitale informatievoorziening en -technologie (DIT)
10. Bedrijfsvoering (BV)

Kanttekeningen

Als gemeente neem je met andere gemeenten deel aan een GR. Besluitvorming vindt plaats in het (algemeen) bestuur op basis van een meerderheid van stemmen. Voor onderzoeksvraag 2 is een besluit van het (algemeen) bestuur nodig en daarmee een meerderheid van alle deelnemende gemeenten.

Voor vraag 3 is het van belang om goed te onderzoeken of de plustaken geen wettelijke taken zijn. Als het laatste het geval is, kan de opdracht alleen worden teruggenomen als er alternatieve invulling aan de taken wordt gegeven door het zelf te doen of elders te beleggen tegen lagere kosten. Als gemeente moet je beoordelen of je ervoor kiest om deze taken niet meer te (laten) uitvoeren. Een andere mogelijkheid is de mogelijkheden te onderzoeken om de uitvoering van de plustaken te versoberen.

De gemeente Heemstede neemt deel in vier centrumregelingen (GBKZ, BV, DIT en IASZ). Momenteel loopt er een Brede evaluatie centrumregelingen. Bij dit onderzoek wordt ook de financiële bijdrage betrokken. Het voorstel is dat we ten aanzien van mogelijke besparingen/bezuinigingen hierop terugkomen bij uitkomst van de Brede evaluatie centrumregelingen.

Resultaten onderzoek

Financiële bijdragen Heemstede aan gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijke regeling	Rechtsvorm	Begroting 2025	Jaarrekening 2023
Veiligheidsregio Kennemerland	Openbaar lichaam	€ 3.265.000	€ 2.926.000
Omgevingsdienst IJmond	Openbaar lichaam	(GR-bijdrage) € 159.000 (Plustaken) € 227.000	(GR-bijdrage) € 104.000 (Plustaken) € 150.000
Spaarne Werkt	Bedrijfsvoeringsorganisatie	€ 1.817.000	€ 1.603.000
Schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten	Gemeenschappelijk orgaan	€ 107.000	€ 102.000
Bereikbaarheid Kennemerland Zuid	Gemeenschappelijk orgaan	€ 190.000	€ 190.000
Beschermde wonen (BW)	Gemeenschappelijk orgaan	€ 0	n.v.t.
Intergemeentelijke afdeling sociale zaken (IASZ)	Centrumregeling (Heemstede)	Heemstede is centrumgemeente	Heemstede is centrumgemeente
Gemeentelijke belastingen Kennemerland Zuid (GBKZ)	Centrumregeling (Bloemendaal)	€ 919.000	€ 902.000
Digitale informatievoorziening en technologie (DIT)	Centrumregeling (Heemstede)	Heemstede is centrumgemeente	Heemstede is centrumgemeente
Bedrijfsvoering (BV)	Centrumregeling (Bloemendaal)	€ 1.722.000	€ 2.222.000

Mogelijkheden om taakstelling op te leggen of nullijn te hanteren

Veiligheidsregio Zuid-Kennemerland

De VRK bestaat uit de GGD, brandweer, crisisbeheersing, landelijke meldkamer, bureau zorg- en veiligheidshuis en veilig thuis. De VRK heeft in de Uitgangsnote toelichting gegeven op de financiële context van de VRK.

Vanuit het bestuur is het signaal gegeven dat de wens bestaat om te onderzoeken waar mogelijkheden bestaan om te bezuinigen. Vanuit de VRK is aangegeven dat vanuit de VRK geen kansen ziet om te besparen, zekere ook omdat de taken van de VRK wettelijk zijn. Uit onderzoek in 2022 blijkt dat de uitvoering efficiënt is.

De voortdurende verkleining van de financiële ruimte wordt binnen de VRK goed gevoeld. In 2023 is het nog gelukt het jaar af te sluiten met een minimaal positief resultaat. In 2024 is dat niet meer gelukt en sluiten de VRK af met een tekort van ruim € 500.000. Binnen de organisatie wordt zuinigheid betracht. Voor nieuwe brandweerauto's worden tweedehands opties gezocht, het publieksjaarverslag wordt versoerd. Cursussen worden zoveel mogelijk binnen het eigen gebouw gegeven, etc. De kosten van de VRK bestaan merendeels uit personeelskosten, waar besparingen niet eenvoudig door te voeren zijn. Ook niet omdat de VRK merendeel wettelijke taken uitvoert die ze op voldoende niveau wil uitvoeren, conform de opdracht vanuit de gemeenten.

Bij de VRK worden bijna geen plustaken belegd en daar worden geen besparingsmogelijkheden gezien.

Omgevingsdienst IJmond

In 2024 is bekend geworden dat ODIJ vanaf 2014 de middelen niet meer heeft herijkt aan de opgave. Het uurtarief is wel jaarlijks geïndexeerd, maar er zijn de afgelopen jaren veel nieuwe taken voor ODIJ bijgekomen. Hiervoor zijn geen extra middelen beschikbaar gesteld, waardoor niet alle taken volgens afspraak zijn nagekomen. Dit is via meerdere wegen met de raad gedeeld, meest recent op de regioradenbijeenkomst op 19 maart.

ODIJ zit samen met de gemeenten in een traject om te komen tot een nieuwe robuuste organisatie. In dit traject wordt onder andere bekeken welke middelen nodig zijn om de huidige opdracht uit te kunnen voeren.

Onderdeel van dit traject is het onderzoek naar de mogelijkheid van een fusie met een andere omgevingsdienst. Achtergrond hiervan ligt in de constatering dat de huidige omvang niet voldoet aan het robuustheidscriterium vanuit het landelijk interbestuurlijk programma vergunning, toezicht en handhaving.

De uitkomsten hiervan worden in april in het AB van ODIJ besproken. Vanaf dat moment kunnen wij als gemeente bekijken wat de kosten zijn om de huidige opdracht per 2027 te continueren. De verwachting is wel dat op basis van de huidige afspraken de totale bijdrage vanaf 2027 flink hoger gaat uitvallen. In september 2025 komt ODIJ naar onze raad met de uitkomsten en een aantal scenario's van takenpakketten. Dan kunnen we keuzes maken ten aanzien van de dienstverlening: huidige afspraken houden, taken terughalen, of extra taken bij ODIJ beleggen. Dat laatste in collectiviteit met andere gemeenten onder andere om de robuustheid van de ODIJ te vergroten.

Naast de wettelijke taken wordt door de ODIJ ook een klein aantal plustaken uitgevoerd. Hier zien we ook geen mogelijkheden om structureel besparingen te realiseren.

Spaarne Werkt

Zij zitten momenteel in een transitie. De koers voor het bedrijf is eerder ingezet door het bestuur en de raden zijn hierin meegenomen. De transitie neemt meerdere jaren in beslag. Het transitieplan is 19 maart 2025 toegelicht in de regionale radenbijeenkomst. De financiële consequenties worden verwerkt in de begroting van Spaarne Werkt.

In dit traject wordt nadrukkelijk gekeken naar de mogelijkheden om de kosten zo laag mogelijk te houden. Vanuit de uitvoering van het transitieplan moet blijken wat de mogelijkheden en onmogelijkheden hierin zijn.

De taken die bij Spaarne Werkt zijn ondergebracht zijn wettelijke taken, waarbij op dit moment geen mogelijkheden zien voor besparingen.

Schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten

Zowel de gemeente al de GR ziet geen mogelijkheden voor besparingen. Het zijn allemaal wettelijke taken.

Bereikbaarheid Kennemerland

Bij de GR bereikbaarheid wordt gewerkt met een mobiliteitsfonds waar de gemeenten jaarlijks een bijdrage voort storten. Via dit fonds worden uitgaven gedaan. De bijdrage van de gemeenten zijn vastgelegd in afspraken die gelden tot en met 2027. Het mobiliteitsfonds kan nooit negatief zijn. De uitgaven vanuit het mobiliteitsfonds zijn over het algemeen gemeentegrens overstijgende projecten. Voor de gemeente Heemstede wordt hieruit het project N201 (deels) gefinancierd. Voor de komende 2 jaar zijn besparingen niet mogelijk op basis van de afspraken die nu gemaakt zijn.

Er worden naast deze bijdrage geen andere bijdragen betaald aan de GR bereikbaarheid.

Beschermd wonen

De GR BW is pas sinds 2024 opgericht. Op dit moment is de wettelijke doordecentralisatie nog niet doorgevoerd. Pas na de wettelijke doordecentralisatie van het beschermd wonen gaan de gemeenten direct Rijksmiddelen voor de uitvoering van de taken Beschermd wonen ontvangen en gaan de gemeenten bijdragen aan het GO BW. Tot dat moment draagt de gemeente Haarlem (als centrumgemeente) de volledige Rijksbijdrage beschermd wonen over aan het GO BW en blijft het principe rijksbudget is werkbudget. Er wordt wel gesproken over risico's voor de gemeenten na de doordecentralisatie, zie concept Kadernota en Begroting 2026-2029 van BW. Deze kadernota en begroting wordt in juni aan de raad aangeboden voor zienswijze.

Er vinden geen plustaken plaats bij de GR BW.

Intergemeentelijke afdeling sociale zaken

Op dit moment loopt de brede evaluatie centrumregelingen. IASZ maakt onderdeel uit van deze evaluatie. In deze evaluatie is doelmatigheid onderdeel en de financiën worden hierbij nadrukkelijk betrokken. Het voorstel is om de uitkomsten van deze evaluatie af te wachten en van hieruit verder te beoordelen of en waar besparingsmogelijkheden zitten.

Gemeentebelastingen Kennemerland Zuid

Op dit moment loopt de brede evaluatie centrumregelingen. GBKZ maakt onderdeel uit van deze evaluatie. In deze evaluatie is doelmatigheid onderdeel en de financiën worden hierbij nadrukkelijk betrokken. Het voorstel is om de uitkomsten van deze evaluatie af te wachten en van hieruit verder te beoordelen of en waar besparingsmogelijkheden zitten.

Digitale informatievoorziening en -technologie

Op dit moment loopt de brede evaluatie centrumregelingen. DIT maakt onderdeel uit van deze evaluatie. In deze evaluatie is doelmatigheid onderdeel en de financiën worden hierbij nadrukkelijk betrokken. Het voorstel is om de uitkomsten van deze evaluatie af te wachten en van hieruit verder te beoordelen of en waar besparingsmogelijkheden zitten.

Bedrijfsvoering

Op dit moment loopt de brede evaluatie centrumregelingen. BV maakt onderdeel uit van deze evaluatie. In deze evaluatie is doelmatigheid onderdeel en de financiën worden nadrukkelijk betrokken. Het voorstel is om de uitkomsten van deze evaluatie af te wachten en van hieruit verder te beoordelen of en waar besparingsmogelijkheden zitten.

Conclusie

Op alle fronten wordt waar mogelijk gekeken naar mogelijkheden om kosten te besparen. We zien dat in de breedte de begrotingen ook bij de gemeenschappelijke regelingen onder druk staan. Ook zien we dat op elke bestuurstafel de mogelijkheden om te besparen worden besproken. Daarnaast vindt momenteel een brede evaluatie plaats op de vier centrumregelingen (ambtelijke samenwerkingen met gemeente Bloemendaal). Hierin zijn de financiën onderdeel van het onderzoek. Op dit moment zien we nog geen concrete mogelijkheden om structureel kosten te besparen en verlaging van de begroting door te voeren. Als we mogelijkheden zien, koppelen we dit terug aan de raad.